

komise připravující KKC z roku 1992. Jsou to velmi důležitá témata křesťanské morálky. A v souhrnu musejí najít své místo nejen témata individuální morálky, ale i morálky veřejného života.

Je možné, že v otázce těchto dvou témat – trestu smrti a spravedlivé války – dojde k nějakým posunům oproti tomu, jak byla pojednána v roce 1992?

RATZINGER: V otázce trestu smrti došlo mezi prvním vydáním KKC v roce 1992 a jeho typickou verzí v latině, vydanou v roce 1997, ke značnému vývoji. Podstata zůstala tatáž, ale jednotlivé argumenty byly pojednány restriktivněji. Nevylučuji, že se v rámci těchto témat neobjeví změny v argumentacích nebo že nedojde ke změnám v proporcích jednotlivých aspektů problémů. Vyloučil bych však radikální změny.

Vaše Eminence, dovolte mi aktuální otázku, která se jistým způsobem dotýká katechismu. Je angloamerická válka v Iráku ospravedlnitelná na základě požadavků na „spravedlivou válku“?

RATZINGER: Papež k tomu velmi jasně vyjádřil svou myšlenku, nikoliv jako pouhou osobní domněnku, nýbrž jako myšlenku člověka, který zodpovědně vykonává službu na nejvyšších místech v katolické církvi. Jistě, papež svůj názor nikomu nevnutil jako učení církve, ale přednesl ho jako výzvu vyvěrající ze svědomí osvíceného vírou. Tento postoj Svatého otce je přesvědčivý i z racionálního úhlu pohledu: neexistovaly dostatečné důvody k rozpoutání války proti Iráku. Především bylo už od počátku jasné, že nebyla zaručena proporcionalita mezi možnými pozitivními následky a jistými negativními dopady konfliktu. Naopak se zdá, že negativní následky budou vyšší než to, co z toho může vzejít pozitivního. A to nepočítáme s tím, že bychom se měli ptát, zda v dnešní době, kdy existují zbraně schopné zničit mnohem větší okruh lidí než ty, kdo právě bojují, je ještě možné připustit samu existenci „spravedlivé války“.

V jednom svém novinovém článku ocenila Barbara Spinelli postoj Jana Pavla II. proti válce v Iráku a označila ho za inspirovaný „křesťanským realismem“...

RATZINGER: Když jsem tvrdil, že postoj papeže není otázkou učení víry, ale ploidem úsudku svědomí osvíceného vírou, a že má tedy své racionální odůvodnění, chtěl jsem říci právě toto. Jde o postoj křesťanského realismu, který se neuchyluje k doktrinalismům, ale vnímá jednotlivé složky skutečnosti na základě důstojnosti lidské osoby chápané jako svrchovanou hodnotu, kterou je třeba respektovat.

Z obou stran konfliktu zaznívají četná vzývání Alláha i Boha...

RATZINGER: Tyto slovní projevy se mi zdají velmi smutné. Je to zneužívání Božího jména. Žádná ze zúčastněných částí nemůže pravdivě tvrdit, že to, co dělá, koná ve jménu Božím. Svatý otec častokrát zdůraznil, že žádné násilí nemůže být použito ve jménu Božím. Protože jsme mluvili o katechismu, je dobré připomenout, před čím nás varuje druhé přikázání: „Nevezmeš jména Božího nadarmo.“

© 30Giorni, březen 2003

Pro Katechetický věstník přeložil © Jiří Plhoň

KATECHISMUS V POSTKŘESŤANSKÉM SVĚTĚ

Na úvod: Na celostátním setkání katechetů v Hradci Králové v roce 2003, jehož hlavním tématem byl Katechismus katolické církve, měli účastníci možnost slyšet z úst kardinála Schönborna, že se připravuje vydání tzv. „malého“ katechismu (vedle dosud známého Katechismu katolické církve z roku 1992, u nás vydaného v nakl. Zvon roku 1995). K tomuto tématu vyšlo v italském časopise 30Giorni interview s kardinálem Ratzingerem, v němž prefekt Kongregace pro nauku víry vysvětluje, proč se pracuje na krátké, jednoduché a jasné syntéze Katechismu katolické církve (dále KKC). S laskavým svolením časopisu 30Giorni a autora článku přinášíme pro čtenáře Katechetického věstníku toto interview v plném znění.

Interview s kardinálem Josefem Ratzingerem

Gianni Cardinale

7. března 2003 uveřejnilo tiskové středisko Svatého stolce dopis, v němž Jan Pavel II. žádá kardinála Josefa Ratzingera, prefekta Kongregace pro nauku víry, aby předsedal zvláštní komisi, jejímž cílem má být vypracování stručného souhrnu KKC. Komise ve spolupráci s redakční radou má za úkol připravit ucelenou syntézu toho podstatného z KKC (jehož italská verze má cca 1000 stran), publikovaného v roce 1992 a vytištěného přibližně v 8 miliónech výtiscích na celém světě. Časopis 30Giorni se o tom chtěl dozvědět něco více, a proto požádal kardinála Ratzingera o rozhovor. Kardinál nás přijal s obvyklou vlídností ve své kanceláři v paláci Svatého oficia.

Vaše Eminence, proč se má vůbec dělat shrnutí Katechismu? Je snad text vydáný v roce 1992 příliš rozsáhlý?

RATZINGER: Přání sestavit stručný katechismus se zrodilo ihned po vydání katechismu „velkého“. KKC z roku 1992 je významným opěrným bodem pro poznání učení církve a jako takový je velmi vhodný i pro nekatolíky. Na druhé straně se však zdá příliš objemný pro prosté katechetické použití. Odtud pramení nezbytnost připravit krátkou, obyčejnou a srozumitelnou syntézu podstatného a základního učení křesťanské víry a morálky. V tomto směru už byly některé pokusy publikovány, ale řekl bych, že žádný z nich nebyl opravdu šťastný. Konečně účastníci mezinárodního kongresu, který se slavil u příležitosti desátého výročí vydání KKC, se s tímto přáním obrátili na Svatého otce a papež souhlasil.

Jak ale potvrdil vídeňský kardinál Christoph Schönborn, sama myšlenka katechismu je často odmítána „přinejmenším v německy mluvících zemích, a zvláště v oficiálních katechetických kruzích“...

RATZINGER: Je pravda, že existuje jistý odpor k jakémukoliv pokusu „sešněrovat“ nějaké učení do přesných slov, odůvodněný snahou zachovat určitou flexibilitu. V mnoha srdcích přžívá určitý antidogmatismus. Především pokoncilní katechetické hnutí vyzdvihovalo antropologický prvek této otázky a domnívalo se, že by se katechismus pro svou přílišnou doktrínalnost stal překážkou v nezbytném dialogu s lidmi dnešní doby. My jsme však přesvědčeni o opaku. Abychom mohli dobře vést dialog,

je nezbytné vědět, o čem máme mluvit. Je nutné znát podstatu naší víry. Proto je dnes více než kdy jindy třeba, aby byl k dispozici katechismus.

Platí to i ve světle „katastrofických výsledků moderní katechetické práce“, jak jste před několika lety sám uvedl?

RATZINGER: Je to tak. Aniž bych chtěl někoho odsuzovat, je zřejmé, že dnes vládne hrozná náboženská nevědomost – stačí mluvit s mladými lidmi... Musíme si přiznat, že se v pokoncilní době evidentně nepodařilo konkrétně předat obsah křesťanské víry.

Ve svém příspěvku předneseném na kongresu jste se zmínil o „brblání“ kritiků katechismu. Ozvali se i nyní?

RATZINGER: Dosud ne, ale jakmile vyjde na světlo projekt souhrnu katechismu, můžeme čekat, že se kritikové objeví...

Podle jakých všeobecných kritérií bude sestaven tento souhrn? Bude uspořádán formou otázek a odpovědí?

RATZINGER: Dosud o tom přemýšlíme. Zdá se, že se budeme ubírat cestou otázek a odpovědí, protože se tento systém používá i mimo katolickou církev, ale neodvažuji se stavět do pozice proroka, protože tento projekt bude předložen všem kardinálům a předsedům biskupských konferencí a bude hodně záležet právě na jejich reakcích. Nebude to souhrn katolické víry, ale souhrn KKC z roku 1992, a proto mu bude muset být věrný. Zároveň bude muset být tento souhrn dostatečně čtivý, aby byl opravdu dostupný co největšímu množství lidí.

Kdybychom se vrátili k systému otázek a odpovědí, šlo by o nové přijetí metodologie Katechismu sv. Pia X. ...

RATZINGER: Abych řekl pravdu, také katechismy z doby reformy – ať katolické nebo katechismy Martina Luthera – používají tuto metodu. Každý člověk si totiž klade otázky a víra se představuje jako odpověď na tyto otázky. Proto právě v dnešní době, která považuje za základní prvek výchovy ve víře a vztazích mezi jednotlivými skupinami lidí dialog, se mi zdá přirozené použít pro podobné knihy, jako je tento souhrn, právě dialogickou metodu otázka-odpověď.

Ještě ke Katechismu sv. Pia X., který má dosud četné stoupence: předpokládá se, že po vydání souhrnu KKC bude třeba považovat tento katechismus za definitivně překonaný?

RATZINGER: Víra jako taková se nemění. Proto si i Katechismus sv. Pia X. stále uchovává svou hodnotu. Mění se ale způsob předávání obsahu víry. Věřím, že souhrn, který právě připravujeme, bude lépe odpovídat dnešním nárokům. To však nevylučuje, že pro některé osoby nebo skupiny lidí bude přijatelnější Katechismus sv. Pia X. Nezapomínejme, že základem toho katechismu byl text, který Pius X. připravil ještě jako biskup v Mantově. Šlo o plod osobní katechetické zkušenosti Giuseppa Sarta, vyznačující se srozumitelností podání a hloubkou obsahu. Také proto bude mít Katechismus sv. Pia X. své přátele i do budoucna. To ale není důvodem, proč by naše práce měla být zbytečná...

Vrat'me se k souhrnu. Kdy by mohl být hotov?

RATZINGER: Je těžké to odhadnout, mimo jiné i proto, že text, který nejprve připravíme, dáme k posouzení všem kardinálům a všem předsedům biskupských konferencí. Jen tento úsek vyžaduje nejméně šest měsíců času. Pokud bude všechno postupovat podle plánu, mohl by být souhrn připraven do dvou let (pozn. překl.: tj. do roku 2005).

Bude tento souhrn po svém vydání závazný pro všechny katechismy vydávané biskupskými konferencemi?

RATZINGER: Text bude závazný, co se týká doktrinárního obsahu, jenž je stejný jako v KKC z roku 1992. Co se týká metodologie, nabídne pouze několik podnětů; v této oblasti musí být totiž ponechána velká svoboda, protože mezi společenskou a kulturní situací jednotlivých oblastí katolického světa je mnoho odlišností. S výjimkou podstatného obsahu víry musí být vždy v katechezi zachována jistá metodologická flexibilita.

Bude se tento souhrn používat i v seminářích a na teologických fakultách?

RATZINGER: Souhrn bude užitečný pro farní pastorační, modlitební skupiny a církevní hnutí. Je důležité, aby semináře a teologické fakulty pracovaly s „velkým“ katechismem z roku 1992. V těchto institucích by mělo být to, co bude obsahem nového souhrnu, již asimilováno.

Katechismu z roku 1992 se už prodaly milióny výtisků. Byl tento katechismus opravdu využit pro přípravu národních katechismů?

RATZINGER: Ve Spojených Státech nemůže být vydán žádný katechismus ani žádná katechetická kniha, pokud není ověřeno, že souhlasí s KKC z roku 1992. V některých asijských zemích, jako například v Indii, je tento katechismus používán v kolecích jako základní publikace pro seznámení s katolickým učením. V jiných zemích tomu tak ale není. Podobně jako jiné knihy, i KKC z roku 1992 byl více kupován než čten... Asi se ho mohlo využívat více. Přesto věřím, že měl svůj nezanedbatelný vliv na konkrétní rozvoj učení a pastorační činnosti církve v posledních deseti letech.

Bude tento souhrn zaměřen na ty, kdo už se setkali s křesťanstvím?

RATZINGER: Tento souhrn, podobně jako KKC z roku 1992, je určen především biskupům, kněžím, katechetům, učitelům a zvěstovatelům víry. Musíme mít neustále na zřeteli, co nám říká sv. Pavel, že totiž víra nepochází ze čtení, ale z naslouchání. Sám katechismus z roku 1992 vysvětluje, že křesťanství není náboženstvím knihy. Víra se předává osobně, ne prostřednictvím četby katechismu. Četba katechismu může být užitečná i pro nekřesťany, kteří se chtějí informovat o tom, co věří a učí katolická církev.

Bude se v souhrnu pojednávat i o diskutovaných otázkách, jako jsou trest smrti nebo smutně aktuální učení o „spravedlivé válce“?

RATZINGER: V souhrnu najdou své místo všechny podstatné prvky katecheze, včetně těch, které jste citoval. Tyto otázky byly těmi nejdiskutovanějšími i při práci